DEO OPTIMO MAX.
UNI ET TRINO,
VIRGINI DEI-PARÆ, ET S. LUCÆ;
Orthodoxorum Medicorum Patrono.

QUÆSTIO MEDICA,

CARDINALITIIS DISPUTATIONIBUS, manè discutienda in Scholis Medicorum, die Jovis tertiâ mensis Martii, Anno Domini M. DCC. LXIII.

M. CLERIADO VACHIER, Doctore Medico, Præside. *

An Diversis Temperamentis diversus rerum non naturalium usus?

I.

AER ubiquè circumfusus non paucas alterationes à cœlo, anni tempestate, solo, mari, paludibus, fluminibus, meteoris, exhalationibus mutuatur. Hinc æstuans, frigidus, gravis, siccus, levis, humidus & inquinatus evadit, prout una aut altera ex causis eum immutantibus operatur. Obnoxium tot vicissitudinibus fluidum illud necessariò corpora ambiens, eadem multifariàm afficit. Edulia ex cerealibus, oleribus, leguminibus, avium familiâ, quadrupedum grege, piscibus maritimis, fluviatilibus, paludosis deprompta, variis condimentis referta, variâ arte parata apponuntur; ex his quædam digestionis vices facilè patiuntur & nutritionis munia liberaliter adimplent, dum quædam organis & succis digestivis reluctantia, operosiùs fluidis & solidis assimilantur; alia liquorum consistentiam adaugent & vasorum texturam refocillant, alia fluidorum motum & solidorum elaterem intendunt, alia humorum moleculas tenuiores & vasa obsequiosiora conciliant. Aquæ pondere, munditie, miasmatibus heterogeneis in suo sinu reconditis inter se dispares, succi ex uvis & fructibus expressi, cerevisiæ, liquores ardentes potulentorum fundunt latices eò dissimiliores in corporibus præstituros effectus, quò dissimilioribus scatent dotibus. Vigiliâ & motu tenduntur solida, atteruntur, tumultuariè agitantur fluida, horum pars tenuior dissipatur, avolat. Somno & quiete solidorum compages relaxatur, fluidorum motus tùm progressivus tùm intestinus æquabilitèr peragitur, omnium reparatio perficitur. Ira, furor corpus excruciant, vesanus amor interdùm corporis molem summoperè movet, aliàs hanc inertem tenet, spes, desideria reciprocam fluidorum & solidorum actionem promovent, mœstitia, timor humorum suffocant circuitum, meditatio diuturnior & pervicax nervos ad spasmum ducit, animi torpor & segnities, corporis easdem affectiones trahunt. Excretiones oris, narium, cutis & alvi providæ naturæ beneficio superflua, corpori nocitura amandant; sed haud infrequenter malè-suadâ arte, sanitati essentialia, retinenda absumunt, quod quidem non pauci proprio marte nares & os nicotianæ usu irritantes aut evacuationes alias sollicitantes experiuntur.

* *Theseos Autore, anno 1755.*

Hæc omnia vitæ pabula, rerum non naturalium constituunt classes quarum quæ vis diversissima, planè opposita continet; attamen his omnibus absque salutari delectu obtemperant homines; hinc morborum cohors quæ sanè non debaccharetur, si unusquisque pro ut sua postulat constitutio, res non naturales adhiberet.

I I.

TEMPERAMENTUM quodlibet ad vitiosum propendet excessum quem antiquiores intemperiem dixêre. Ea etenim est sors structuræ humanæ ut se ipsam destruat; quod ut præcrastinetur quantum hygieinem penes est, cautissimè perpendendum quodnam in quâvis constitutione immineat vitium. Hâc in scrutatione Halleri vestigiis non insistendum, præstantissimus Autor (*a*) accuratè minùs vitæ propriis viribus labantis causas assignat, in medium proferens vitam reciprocâ solidorum & fluidorum attritione destrui. Adversatur hujus sententiæ senio confectorum observatio, quâ constat solida & fluida in illis longè crassiora quam in pueris & adultis superesse. Verùm jam propugnatum fuit nostrâ Thesi Physiologicâ humores in constitutione sanguineâ tenuissimos permeare solida gracilia & maximè pervia; in phlegmaticâ constitutione fluida spissa, malè mixta, seri & pinguedinis molem stagnare intra vasa debilia & laxa; in constitutionibus biliosis & melancholicis sanguinem coagmentari moleculis, crassis, duris, compactis minima per vasa rigida vix ac ne vix quidem meabilem, nervos in iisdem constitutionibus summoperè tendi. Porrò haud perarduum assignare labes ad quas nituntur supra laudatæ constitutiones simplices. Si quidem in constitutione sanguineâ humorum tenuitas eorumdem dissolutionem minitatur & solidorum gracilitas eorum rupturam portendit, indè hæmorragiæ, inflammationes hanc constitutionem non rarò divexant. Fluidorum spissitudo, seri exuperantia, solidorum laxitas obstructiones, hydropes in phlegmaticis pertimescendas nunciant. Biliosi & melancholici ad passionem hypochondriacam, marasmum proclives propter nervorum tensionem, vasorum rigiditatem & fluidorum molecularum crassitiem præjudicantur. In constitutionibus compositis una ex prædictis simplicibus dominium tenet, idcircò ad illam attendendo aliis tamen non contemptis levi operâ patefiet quid mali sit in procinctu.

(*a*) Haller. not. § III.

I I I.

VARIIS constitutionibus impendentes morbos remediorum triplici farragine removere non tentandum; quoniam etenim minitans causa continuò afficiat, remedia continuò usurpanda venirent, ideò vita jugiter amaritudine & doloribus flagraretur, & ex eo quod remedia functiones perturbent, morbus cum sanitate vices alternas ageret. Idcircò nequaquàm saluti consulunt qui variis appetitibus impunè servire, & sanitatem tueri existimant: modò ipsis diæta, purgationes, stomachica, venæ-sectiones in præstò sint. Reapsè diæta post nimias ingurgitationes, à gravissimis morbis helluones arcet, aut ipsis favet ut opiparis epulis voraciùs accumbant; at verò vicissitudinibus tam adversis admodum patitur natura. Stomachica digestiones accelerant, appetitum erigunt, succorum gastricorum secretionem adaugent, at lapsu temporis plethoram accersunt, humorum acrimoniam inducunt. Purgationes & venæ-sectiones quas quidam, indicatione nulla jubente, sed prospicienter, inquiunt, sibi celebrandas amant, non rarò sanitatem summoperè lædunt. Ergò medicamina, tanquam anchora sacra, ad vitam contrà morborum procellas fulciendam recondantur, & sanitatis tutamina ex puris fontibus qui amœnitate oblectent & utilitate alliciant, hauriantur. Summa hæc bona ex aëris, cibi & potûs delectu, motûs & quietis, somni & vigiliæ dispensatione consentaneâ, turbulentorum animi pathematum compressione, excernendorum evacuatione, & retinendorum custodiâ percipientur. His enim cuilibet constitutioni congruè adhibitis, humores tenues nexum inti-

miorem adipiſcentur, fibræ graciles, craſſiores evadent, fluida ſpiſſa attenuabuntur & fluxiliora fient, vaſa debilia & laxa robore & elaſticitate micabunt, fluidorum moleculæ duræ & craſſiores molleſcent & minuentur, nervi nimiùm tenſi & ſolida rigidiora relaxabuntur, digeſtiones pro votis ſuccedent, omnes functiones facilè, conſtanter, lætè peragentur. Unde inflammationes, hæmorrhagiæ, obſtructiones, hydropes, hypocondriacæ & hyſtericæ paſſiones, febres intermittentes, putridæ, malignæ prævertentur & omnium ferè morborum adventitiorum caterva procul amovebitur, & conſequenter vita ſanitate pollens neſtoreos annos tranſcendet.

I V.

RECENSITIS variis imò oppoſitis dotibus quæ varias conſtitutiones compingunt, eaſque varia in pericula mittunt; aſſignatis rebus ſanitati ſuſtentandæ neceſſariis quæ ſuâ diverſitate corpora diverſimodè afficiunt, hanc conſtitutionem ſanam foveri, cui res non naturales adhibentur, quarum energiâ fluidis & ſolidis impendentia vitia longè ſubmota arcentur, cuinam perſpicuum non eſt? Optata hæc meta non attingetur niſi applicatione therapeutici axiomatis, *contraria contrariis tolluntur*, quod etiam hygieinem decet. Hoc criterio, cuilibet conſtitutioni conſentaneus rerum non naturalium uſus præſcribendus, quantùm arcti Theſeos ſinunt cancelli.

Sedem ac domum ſub cœlo puro, temperato ſibi deligant ſanguinei, veſcantur alimentis craſſiori ſucco donatis, idcircò bovillis carnibus, vervecinis, ſuillis, leporibus, columbis, anatibus & aliis carnibus nigris, vulgò, aſſatis & elixis indulgeant; ova, legumina, piſces maritimos & fluviatiles, oleo, aceto, ſale pauco conditos comedant, olera quæ perſpirationem aut diureſim augent, aſparagos, v. g. cinaræ capita, apium, chærephyllum, ſcorzoneram, cichorium amarum non frequenter uſurpent, fercula ipſis appoſita condimentis acribus qualia ſunt tubera, fungi, cariophyllum, cappares, cinnamomum, nux moſchata, &c. nunquàm ornentur; modicè vinum nunquàm merum epotent; corpore moveantur; crebrò reputent; caveant ne algido frigore cohibeatur perſpiratio, nec æſtuanti calore, vigiliis, laboribus immodicis retinenda abſumantur. Hoc vitæ genere humores conſiſtentiam quæ nullas diſſolutiones pertimeſcendas invehet, adipiſcentur, ſolida craſſitiem quâ humorum impetui abſque rupturâ obſiſtant ſibi parabunt, & ipſi ſanguinei minùs petulantes, memoriâ firmiori & judicio exquiſitiori inſignientur.

Aere ſicco gravi & calido afficiantur phlegmatici, cibos moleculis actuoſis divites aſſumant. His dotibus carnes vervecinæ, galli, gallinæ, capones haud ſaginati, annoſæ perdices exornantur, carnes aſſatas & condimentis acribus, non infrequenter refertas eligant, legumina, olera refrigerantia & incraſſantia linquant, ut incaleſcentibus & attenuantibus indulgeant, piſces ſalſos, vino coctos nec oleoſis, nec acidis, verum aromatibus conditos edant; raro bibant at merum, à prandio coffeam hauriant, liquores ardentes non ſemper reſpuant; ambulatione, curſu, venationibus ducantur, litteris aſſideant; ſomno & quieti non molliùs cedant; narium & oris ſecretiones tabaco promoveant. His omnibus humores commoti attenuantur, luxurians ſerum in auras urgetur, vaſorum elaſticitas & robur exſurgunt. Undè pinguetudine non laborabunt, illorum viſcera glutinoſis non intumeſcent, ſeroſa colluvies cavitates non diſtendet, verùm robuſtiores, alacriores phlegmatici corporis & ingenii exercitiis aptiores eluceſcent.

Levis aer nec æſtuans, nec frigidus quem flumina limpida nebulis imprægnant; macilentis, rigidis bilioſis & melancholicis favet; vitulinis carnibus, agninis, pullis, coturnicibus, ruſticulis, phaſianis, ſilvaticis gallinis junioribus, lautis aviculis decoratâ illorum menſâ reficiuntur, ova ſorbilia, lacticinia, olera refrigerantia,

relaxantia, edulcorantia; in illis optatos effectus præstant; quantùm biliosis & melancholicis vina generosa, liquores ardentes, coffea, chocolata, tabacum, condimenta acria nocerent, tantùm ipsis largus aquæ paucissimo vino tinctæ potus, cerevisiæ molles, balneationes serum suppeditantes, sanguinis moleculas solventes, vasorum crispaturas tollentes, & acidula condimenta humorum rarefactiones, alkalescentias suffocantia prosunt; fabulæ hilares, nugæ, comica, eos è severis meditationibus eximunt; equitatio, vectio in rhedâ, ambulatio, litterarum studia intermittendo, eosdem ad quietis & somni blanditias alliciunt.

Constitutiones compositæ triplici victûs ratione præscriptâ, modò huic quam ad constitutionem in ipsis dominium tenentem attinet magis indulgeant, optimè se habebunt.

V.

CIRCA res non naturales variis constitutionibus impositæ leges, ipsas tam accurant, ut non modo solida & liquida resarciant, verùm labes ipsis impendentes avertant, ut jam evictum, imò humorum crasim & vasorum indolem immutare pares sint, ita ut una constitutio iis obtemperans in oppositam transfigurari queat, quod si optandum, fiat, sin minùs, imminenti constitutioni res idoneæ adhibeantur. At verò nova vitæ norma subitò non instituatur, etenim sanitatem subvertit victûs immutatio subita, *licet ex malis vulgo habitis in bona putatò transierit*, ut observavit Boerhaavius qui ideò consuetudinem non malè alteram naturam cognominari fatetur. Noto consuetudinis vinculo si quis, non infrequenter contingit, rebus ipsi perniciosis assuetus comperiatur; sensim & sine sensu à prava consuetudine deflectat, ut constitutio ipsius supra præscriptis, non secus ac ab ætate & sexu jussis, nec non iis, quæ dum de anni tempestatibus observanda commendat illustrissimus antiquus Decanus (*a*), feliciùs obtemperet.

Passim plurimos apud autores, & cœli, & alimentorum potulentorumque, & corporis ac animi exercitiorum mutatione sæpissimè sanitatem valentiorem fieri obvium est. Ast velut spectatores otiosi illorum phænomenon causas haud inquirentes eas silentio habent; hæc attamen non supra intellectum inter abstrusissima naturæ latitant; illorum dilucidatio fluit ex rebus non naturalibus notis & constitutionum theoriâ; si quidem cœli mutatione magis ac magis viget sanitas, quotiescumque sedem commutans in aerem ejus constitutioni magis faventem prodit; alimentorum & potulentorum mutationes in constitutionibus compositis necessariæ sunt, & in simplicibus salutares, ubi his noxia paulatim deseruntur ut prospicientia comparentur; biliosi præsertim & melancholici in quibus objectorum variatio fibrarum nervearum tensionem minuit, animi & corporis exercitiorum mutatione recreantur, hilares enim evadunt si sepositis litteris, meditationibus, curis, venationes, ludos insequantur. Hæc ab autoribus relata, sententiæ expositæ admodum consona, conclusionem suffulciunt.

(*a*) J. B. L. Chomel, Qu. Cardin. *An hygieine, pars Medicinæ utilissima desertissima?* Ann. 1743.

Ergò Diversis Temperamentis diversus rerum non naturalium usus.

Proponebat Parisiis FRANCISCUS PORTIER, Lavallæus-Cenomanensis, Doctor Medicus Andegavensis, necnon saluberrimæ Facultatis Medicinæ Parisiensis Baccalaureus. A. R. S. H. 1763.

A SEXTA AD MERIDIEM.

Typis Viduæ QUILLAU, Universitatis & Facultatis Medicinæ Typographi, 1763.